МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Слов'яни в європейському цивілізаційному просторі

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Історія та археологія»
Спеціальність В9 Історія та археологія
Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
історії Центральної та Східної Європи і
спеціальних галузей історичної науки
Протокол № 1 від "26" серпня 2025 р

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Слов'яни в європейському цивілізаційному просторі
Викладач (-і)	Старший викладач Кобильник Роман Васильович
Контактний телефон викладача	+380676087380
E-mail викладача	roman.kobylnyk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю), або ж що вівторка після занять з 13.30 до 17.00 в 621 аудиторії

2. Анотація до навчальної дисципліни

Європейська цивілізація відіграла чи не найпомітнішу роль в історії людства. Дана цивілізаційна субстанція фактично встановила модель розвитку для решти світу, що врешті-решт призвело до його європеїзації. З іншого боку, розуміння сутності історичного шляху європейської цивілізації та її особливостей важливе під кутом зору тих змін, які відбуваються в наш час в Україні, що визначає свій подальший курс - на Захід чи на Схід. Важливу роль європейська цивілізаційна модель відклала на розвиток слов'янських народів, а через них і на українців. Вибір цивілізаційної орієнтації є важливим не тільки для держави, але і для суспільства, кожного його окремого представника, який будує свою життєву стратегію і тактику. Якщо людина прагне бути європейцем то для цього не досить тільки заяв про намір. Необхідне розуміння сутності європейськості, бо саме таке усвідомлення і сформувало європейську спільноту.

«Слов'яни в європейському цивілізаційному просторі» – це дисципліна, яка вивчає політичні, соціокультурні, економічні процеси в конкретних формах і просторово-часових вимірах. Важливою особливістю курсу є те, що він зорієнтований на засвоєння і застосування студентами спеціальності В9 «Історія та археологія» теоретичних і практичних знань з історії слов'янських народів.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни
Мета навчальної дисципліни – засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок студентів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності «В9 «Історія та археологія»» дисципліни «Слов'яни в європейському цивілізаційному просторі»; опанування і застосування ключових теоретико-методологічних засад і методів вивчення та інтерпретації історичного минулого регіону; формування інтегральної, загальних, фахових компетентностей, достатніх для ефективного розв'язування стандартних і нестандартних комплексних задач у професійній педагогічній діяльності в навчальних закладах середньої освіти, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Цілі навчальної дисципліни - ознайомити студентів з характеристикою політичного, соціально-економічного, культурного та релігійного розвитку слов'янських народів під впливом європейських цивілізаційних процесів; з'ясувати з студентами особливості культурних процесів, державно-політичних структур і змін повсякденного життя в кожній слов'янській країні, їх зміст, форми і масштаби поширення в суспільстві, навчитися використовувати в професійній і соціальній діяльності знання з історії Європи, порівнювати їх із історією України та загальносвітовими історичними процесами даного історичного періоду; виробити в студентів навички самостійних оцінок і власних суджень щодо розглянутих історичних проблемах. Одним з головних завдань курсу є формування в молодого покоління суспільної свідомості, культури, моралі, самостійного творчого мислення, вироблення патріотичної орієнтації, прагнення до самореалізації.
4. Програмні компетентності та результати навчання
<u>Інтегральна компетентність.</u> Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов **<u>Загальні компетентності:</u>** **ЗК 1.** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. **ЗК 2**. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і

досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

<u>Спеціальні (фахові) компетентності (СК)</u>

СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

СК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

СК 5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК 6. Здатність використовувати різні методи опрацювання історичних та археографічних джерел, зокрема інструментарії спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

СК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

СК 12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів та документів у відповідності до нормативів, організувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.

<u>Програмні результати навчання (ПРН).</u>

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН 8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

ПРН 12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

ПРН 14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

5. Організація навчання			
Обсяг навчальної дисципліни			
лекції	10		
семінарські заняття / практичні / лабораторні	20		
самостійна робота	60		
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий

3	В9 Історія та археологія	II	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	практичні заняття	сам. роб.
Тема 1. Вступ до спецкурсу «Слов'яни в європейському цивілізаційному просторі»	2		8
Тема 2. Поляки і європейська цивілізація.	2	4	8
Тема 3. Чехи і європейська цивілізація.	2	4	8
Тема 4. Словаки і європейська цивілізація.	2	2	6
Тема 5. Болгари і європейська цивілізація	2	2	8
Тема 6. Південно-слов'янські народи і європейська цивілізація.		2	6
Тема 7. Хорвати в європейських культурних процесах XX – XXI ст.		2	2
Тема 8. Словенці в європейських культурних процесах XX – XXI ст.		2	2
Тема 9. Проникнення європейських цивілізаційних впливів в білоруських землях XV – XVIII ст.		2	6
Тема 10. Українці в системі міжслов'янських взаємин в умовах європейських цивілізаційних впливів			6
ЗАГАЛЬНА:	10	20	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	***Підсумковий бал*** з навчальної дисципліни складається з ***підсумкового семестрового балу*** Упродовж семестру студент отримує бали за різні види робіт, які сумуються в підсумкові семестрові бали. ***Підсумковий семестровий бал*** складається з суми балів, отриманих студентом денної форми навчання за свою навчальну діяльність протягом семестру і дорівнює сумі ***підсумкового балу за семінарські (практичні) заняття*** *(максимально 40 балів)*, ***балу за контрольну роботи*** *(30 балів)*, ***балу за контроль самостійної роботи*** *(10 балів)* і ***балу за індивідуальну роботу*** *(20 балів)* та в сукупності може складати максимально 100 балів.

Вид кон ролю	Поточний контроль	Контр. робота	Контроль самостійної роботи	Індивідуальне завдання (конспект і захист монографії тощо)	Підсумкова оцінка у 100-бальній шкалі
Максимальна кількість балів, яку може набрати студент	40	30	10	20	100 (50+50)

Вимоги до письмових робіт

<u>Контрольна робота</u> Впродовж роботи над вивченням дисципліни передбачено проведення контрольної роботи. При цьому за контрольну роботу студент може одержати 30 балів. Написання контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки при заліку. У випадку, якщо студент з якихось причин не написав 8 контрольної роботи, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом на семестр з даної дисципліни. Такий студент має змогу складати залік за талоном № 2, але для цього він повинен виконати передбачене кафедрою завдання.

Контрольна робота передбачає формулювання 6 завдань:

1 теоретичне, 1 практичне (назвати особливості, завдання, чинники,тощо,) 1 практичне (характеристика історичного джерела), 1 знання термінів, 1 знання історичних постатей та 1 на знання хронології.

- **Критерії оцінки виконання контрольної роботи**
- **10+5+5+4+3+3=30 балів**

Завдання	**Кількість балів**
1 теоретичне	10 балів
2 практичне (назвати особливості, завдання, чинники,тощо)	5 бали

<table>
<tr><td></td><td>
<table>
<tr><td>3 практичне (характеристика історичного джерела</td><td>5 бали</td></tr>
<tr><td>4знання історичних термінів</td><td>4бал</td></tr>
<tr><td>5 знання історичних постатей</td><td>3 бал</td></tr>
<tr><td>6 знання хронології</td><td>3 бал</td></tr>
<tr><td>Разом</td><td>30 балів</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Семінарські заняття</td><td>У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для семінарських занять.. Оцінювання знань на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою.
На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання:
“5” балів – знання студента(ки) відмінні. Студент(ка) глибоко, ґрунтовно в деталях володіє теоретичними знаннями з навчального курсу Виявляє усвідомлені уміння і навички, необхідні для майбутньої роботи, вміє використовувати необхідну джерельну базу та історіографію, порівнювати, співставляти різні явища і процеси, давати вичерпний аналіз порушеної проблеми, володіє понятійно-категоріальним апаратом дослідження тощо. Володіє просторовою компетенцією, вмінням систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал, історичним критичним мисленням, може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси в науковій діяльності, має синтетичне мислення та ін.
“4” бали – знання студента(ки) добрі. Студент(ка) має глибокі й повні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, здатен(на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично завершена. Володіє понятійним апаратом, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал, будує аргументацію на основі доказів. Вміє організовувати пошук, аналіз та інтерпретацію візуальних джерел, може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси в науковій діяльності, має певний рівень синтетичного мислення, застосовує оптимальну стратегію пізнавальної діяльності тощо. Однак допускає</td></tr>
</table>

	незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності. “3” бали – знання студента(ки) задовільні. У студента(ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (в межах 50% і навіть більше), не здатен(на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і надто спрощена. Знає історичну термінологію і володіє понятійним апаратом досить посередньо, не вміє до кінця систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал, переконливо аргументувати свою відповідь. Вміє організовувати пошук візуальних історичних джерел, але не може їх критично проаналізувати. Володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не послідовно і логічно, не завжди може пояснити причинно-наслідкові зв’язки. “2” бали – знання студента(ки) незадовільні. У студента(ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 40%), відсутні уміння й навички, тому він (вона) не здатен(на) їх використовувати на практиці; відповідь не змістовна, в роботі є дуже суттєві помилки. Не ознайомлений(а) належним чином з історичними і культурними процесами в слов’янських землях та не дає відповіді на питання. Практично не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати джерела й історіографію з досліджуваної теми. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом, відсутня об’єктивна і неупереджена аргументація, самооцінка й оцінка інших. На семінарських заняттях студенту виставляється оцінка за національною (п’ятибальною) шкалою, що є середнім арифметичним усіх отриманих оцінок, що додаються, наприклад, 4 + 5 + 4 , в сумі вийде 13, поділивши на три (кількість оцінок), вийде 4,33, тобто “добре”. Ця сума в 5-бальній шкалі переводиться в традиційну 40- бальну систему шляхом множення цієї цифри на вісім(коефіцієнт)
Умови допуску до підсумкового контролю	Форма і терміни підсумкового контролю визначаються навчальним планом. Студент(-ка) допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 50 і більше балів

Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – залік.

7. Політика навчальної дисципліни

Відвідування занять

Відвідування занять і виконання навчального навантаження студентами. Лекції передбачають системний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій для студентів є обов'язковим. 10 Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми. Обов'язковим є написання запланованих письмових (контрольних, самостійних, індивідуальних) робіт. Студенти мають інформувати керівництво факультету та викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усі строків визначених для виконання усі видів письмових робіт, передбачених курсом.

Академічна доброчесність: У Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника навчальний процес побудований на основі дотримання принципів академічної доброчесності, прозорості та законності роботи. Як викладач, так і студент(ка), повинні дотримуватися «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника» та Кодексу честі КНУВС https://cnu.edu.ua/polozhennia-prozapobihannia-plahiatu/ У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.

8. Рекомендована література

1. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004. 463 с.
2. Власто А.П. Запровадження християнства у слов'ян: Вступ до середньовічної історії слов'янства / З англ. пер. Р. Ткачук та Ю. Терех. К.: Юніверс, 2004. 496 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Vlasto_AP/Zaprovadzhennia_khrystyianstva_u_slovia_n.pdf?
3. Ґейштор А. Слов'янська міфологія. К., 2014. 416 с. 11 https://shron1.chtyvo.org.ua/Heishtor_Aleksand/Slovianska_mifolohiia.pdf
4. Дворнік Ф. Слов'яни в європейській історії і цивілізації. К., 2000. 499 с.
5. Дейвіс Н. Боже ігрище: Історія Польщі. К., 2008.
6. Дейвіс Н. Європа. Історія. Київ, 2000.
7. Десятничук І. Історія Центральної та Східної Європи від найдавніших часів до початку XX століття: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2025. 288 с.

8. Десятничук І. О. Історія південних і західних слов'ян від найдавніших часів до кінця XVIII століття. Навчальний посібник. К.: Кодор, 2018. 156 с.
9. Дильонгова Г. Історія Польщі 1795 – 1990 / Пер. з пол. М. Кірсенка. К.: Вид. дім. „Києво – Могилянська академія", 2007. 239 с.
10. Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. – Львів, 2002.*
11. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 464 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Zinko_Yurii/Narysy_istorii_Chekhii.pdf?
12. Історія південних і західних слов'ян. Підручник. –Київ, 1987
13. Історія південних і західних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). Курс лекцій. За ред В.І. Ярового. К.: Либідь, 2001. 632 с.
14. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред.. Л. Зашкільняка. – Львів, 2001. 660 с.
15. Єлавич Б. Історія Балкан XVIII – XIX ст. К., 2003
16. Норкус З. Непроголошена імперія. Велике князівство Литовське з погляду порівняльно-історичної соціології імперій. Пер. з лит. Петро Білинський. Київ: Критика, 2016. 440 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Zenonas_Norkus/Neproholoshena_imperiia_Velyke_kniazivstvo_Lytovske_z_pohliadu_porivnialno-istorychnoi_sotsiolohii_i.pdf
17. Хрестоматія з історії західних та південних слов'ян: давня доба, середньовіччя. Навчальний посібник для ВНЗ. К.: Либідь, 2011. 416 с. https://toloka.to/t61890
18. Чорній В. Історія Болгарії. Львів, 2007. 463 с.
19. Гісторыя Беларусі: У 6 т. Т. 1: Старажытная Беларусь: Ад першапачатковага засялення да сярэдзіны XIII ст. / Рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) і інш. Мн.: Экаперспектыва, 2000. 351 с. http://history.org.ua/LiberUA/978-985-469-202-9/978-985-469-202-9.pdf
Гісторыя Беларусі: У 6 т. Т. 2. Беларусь у перыяд Вялікага Княства Літоўскага / Рэдкал: М. Касцюк (гал. рэд.) і інш. Мн.: Экоперспектыва, 2008. 688 с. http://history.org.ua/LiberUA/978-985-469-204-3/978-985-469-204-3.pdf

Викладач: Кобильник Роман Васильович, старший викладач